

Yttrande över remiss från Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket angående ordlista för naturvårdande skötsel av skog (NV-02355-18 och SKS-2018/3882)

Sammanfattning

SLU välkomnar ambitionerna när det gäller ett tydligare språkbruk kring naturvårdande skötselåtgärder i skogen men har synpunkter på definitioner av begrepp i ordlistan.

SLU identifierar begrepp som ska användas inom det som definieras som *naturvårdande skötsel* men som har en etablerad betydelse och redan används inom det konventionella produktionsinriktade skogsbruket.

SLU påvisar också begrepp där den förklarande texten delvis är felaktig.

Generella synpunkter

SLU välkomnar ambitionerna när det gäller ett tydligare språkbruk kring naturvårdande skötselåtgärder i skogen. Enligt missivet så gäller dock ”Myndigheterna har för ordlistan definierat naturvårdande skötsel som åtgärder som syftar till att bevara och utveckla naturvärden i områden som enbart har naturvårdsmål, såsom naturreservat, biotopskyddsområden, naturvårdsavtal och frivilliga avsättningar.” Många av de åtgärder som listas används regelmässigt även inom ramen för förstärkt och generell hänsyn, dvs i produktionsbestånd. Det kan exempelvis gälla att lämna högstubbar, att lämna trädgrupper eller att friställa träd. SLU ser det som olämpligt att försöka hålla annat än fysiska rågångar mellan områden som omfattas av någon form av områdesskydd och produktionsskogen. Det kommer knappast leda till ett tydligare språkbruk inom naturvården om högkapning eller friställning betyder olika saker i NO och NS-bestånd, respektive PF- och PG bestånd.

Många av de åtgärder som utförs i virkesproduktionsinriktat skogsbruk kan utföras med ett natur- eller kulturmiljövårdande syfte, och omvänt även om det finns

nyansskillnader i hur åtgärderna görs. När man utför åtgärder för att bevara eller skapa naturvärden eller kulturmiljövärden är det samma åtgärder som vid virkesproduktion, även om nyanserna skiljer (trädslagsval t.ex.). SLU föreslår att man namnger åtgärder genom att lägga till prefixet ”naturvårdande” eller ”kulturmiljövårdande” till redan etablerade åtgärder.

Naturvårdsluckhuggning, naturvårdshamling, naturvårdsringbarkning, naturvårdsutglesning, naturvårdsröjning, naturvårdsgallring, naturvårdsavverkning, naturvårdsfällning, naturvårdande trädskada, naturvårdsgranröjning, naturvårdsblädning är möjliga på samma sätt som naturvårdsbränning som redan finns med som förslag i ordlistan.

Naturvårdshögkapning, naturvårdsbeskärning, naturvårdsskötsel av bryn, naturvårdsskötsel av kantzon, osv, naturvårdsbarkning, naturvårdsfriställning, naturvårdsgruppställning, naturvårdsdämning, naturvårdsskötsel, kulturskapande naturvård, återkommande naturvårdsskötsel.

Alternativ konstruktion om begreppen enbart ska användas inom naturvårdsmark exklusivt kan vara prefix som ”reservat” eller ”biotop”, t.ex. reservatgallring eller biotopgallring, osv.

Begreppen bör avse alla åtgärder som syftar till att påskynda utvecklingen av naturvärden eller bevara kulturskapat naturvärde, även då de utförs på marker där virkesproduktion är ett huvudmål. (För kulturskapade naturvärden är alla åtgärder kulturåtgärder.)

För olika tillämpningar inom etablerade övervakningssystem som Riksskogstaxeringen, NILS och Heureka-systemet, kan vissa termer i ordlistan bli användbara då åtgärder som ingår i ordlistan ska namnges. Då NILS och Riksskogstaxeringen sällan känner till utan enbart kan bedöma syftet med utförandet av en viss åtgärd, och naturvårdande skötsel definieras som åtgärder ”knutna till enskilda objekt eller områden som enbart har naturvårdsmål” är SLU:s bedömning att en distinktion av en viss åtgärd mellan ”naturvårdande” eller ej endast i undantagsfall kan göras. Detta i sin tur gör att någon tillförlitlig statistik på t.ex. arealer behandlade med naturvårdande skötsel av olika slag inte kommer att vara möjlig att producera, och därför inte kunna nyttjas i uppföljning av miljömålen genom att nyttja skattningar från t.ex. NILS eller Riksskogstaxeringen

Specifika synpunkter

A. Begrepp som har en etablerad betydelse och redan används inom det konventionella produktionsinriktade skogsbruket

Den föreslagna ordlistan definierar termer som ska användas inom det som definieras som *naturvårdande skötsel* och som tydligt ska skilja sig från termer

som används inom det produktionsinriktade skogsbruket. Nedan följer en genomgång av vilka dessa termer är:

Sid. 5. *Friställning* - är en åtgärd som används i samband med både röjning och gallring och syftar till att öka det friställda trädets tillväxt, oavsett dess storlek.

Sid. 5. *Gruppställning* - används för att beskriva den rumsliga strukturen i produktionsbestånd: ett bestånd kan vara gruppställt och graden av gruppställning kan variera.

Sid. 6. *Luckhuggning* - är en etablerad förnygringsmetod inom trakthyggesbruk. Se t.ex. Skogsskötselserien kapitel 1, Skogsskötselns grunder och samband, s. 27.

Sid. 7. *Skottskogsbbruk* - är ett vedertaget begrepp inom produktionsskogsbruk. Det ingår i gruppen *lågskogsskötsel* och inkluderar exempelvis energiskogsodling.

Sid 8. *Självgallring* - är ett vedertaget begrepp inom produktionsskogsbruk och inkluderar de träd som dör naturligt på ett eller annat sätt, oavsett om skogen gallras eller ej (gallring har som ett av syftena att minska självgallringen). Självgallring drabbar oftast, men inte alltid, de mindre träden i beståndet och är ingalunda begränsat till "de svagare, undertryckta träden". Även i välgallrad skog som saknar undertryckta träd sker en viss självgallring.

B. Begrepp där den förklarande texten delvis är felaktig:

Sid.3. *Behov av naturvårdande skötsel av skog.*

SLU ifrågasätter varför "höga naturvärden" specificeras i första punkten. Det borde räcka med naturvärden, särskilt som "höga" inte definieras. Däremot bör, som det senare skrivs, höga naturvärden prioriteras.

Naturvårdande skötsel definieras som åtgärder inom formellt skydd och frivilliga avsättningar men inte i produktionsskog varför åtgärder inom generell hänsyn inte ska inkluderas. SLU ställer sig frågande till denna distinktion där generell hänsyn bör betraktas som naturvårdande.

Stycke som börjar med "I första hand bör åtgärder som bevarar befintligt höga naturvärden prioriteras, ...". Oklart varför denna text bör finnas med som bakgrund till ordlistan. Val av åtgärd måste bestämmas av förutsättningarna och inte enligt någon förutbestämd beslutsordning, det kan leda till felaktiga beslut, t.ex. att man inte vidtar några åtgärder alls. Texten bör modifieras eller tas bort.

Sid. 4. Under rubriken "Centrala begrepp" – "Naturvårdande skötsel":
Definitionen lyder "Åtgärd som syftar till att bevara och utveckla naturvärden knutna till enskilda objekt eller områden som enbart har naturvårdsmål". SLU

föreslår att ”och skapa” inkluderas samt att ”enbart” stryks. På så vis inkluderas samtliga i undertexten beskrivna åtgärderna och naturvårdande åtgärder inom produktionsskogens generella hänsyn inkluderas.

Sid. 4. *Under rubriken ”Löpande skötsel”.* Det är ett mycket olyckligt begrepp för det säger inget om syftet, och dessutom krävs underhåll av det mesta som människan skapat.

Sid. 5. *Under rubriken ”Fri utveckling”:* Skrivningen att ”Åtgärder för att utveckla och bevara rekreations- eller kulturmiljövärden kan fortsatt göras i ett område där annars fri utveckling ska råda” verkar lite märkligt och låter som en målkonflikt. Att man t.ex. hugger fram ett parklandskap i ett bestånd för att gynna rekreativvärden verkar kontraproduktivt om man samtidigt avsatt beståndet för fri utveckling. Här bör man tydliggöra vad man menar.

Sid. 6. *Under rubriken ”Högkapning”:* SLU anser att den generella beskrivningen av behov av naturvårdande skötsel även bör täcka in produktionsskogen, och betona att de åtgärder som beskrivs fyller viktiga funktioner även i produktionsbestånd. Även om det därmed skulle kunna behövas kompletterande information, som exempelvis ”Inom naturvårdande skötsel ska toppen ofta lämnas kvar, medan den ofta utgör gagnvirke i produktionsbestånd”.

Sid. 7. *Under rubriken ”Utglesning”:* veteranisering i sig själv borde inte leda till glesare trädsikt, vilket man får intryck av här.

Sid. 7. *Under rubriken ”Veteranisering”.* SLU funderade en del på meningen som börjar med ”Syftet...”. Den är nog i stort sett rätt, men vi hakade upp oss på att syftet förutsatte att det finns ett yngre och äldre trädsikt. Borde bli lättare att förstå om man bara skriver att ”Syftet med åtgärden är att skapa typiska ”gammelträdsstrukturer” för att motverka en nuvarande brist eller framtida minskning av dem.”

Sid. 8. *Under rubriken ”Intern beståndsdynamik”* - påstås att denna drivs av ”successiv föryngring i luckor efter träd som dött”. Detta är en vanlig missuppfattning som saknar stöd i vetenskapliga studier. Texten bör korrigeras på det viset att det sätts punkt efter ”successiv föryngring”.

Sid. 8. *Under rubriken ”Kulturmiljövårdande skötsel”* skulle det behövas mer förklaring av vad kulturmiljövärden, biologiskt kulturarv och kulturmiljövård är.

Sid. 8. Beskrivningen av målklassningssystemet bör samtidigt kompletteras med en beskrivning av PG-bestånd. Därutöver kan möjligen beskrivningen av Självvallring kompletteras med att detta ger rikligt med klen död ved, vilket ofta är en bristvara. SLU har inga invändningar eller tillägg till övriga beståndsdefinitioner, förutom anpassningen till PF- och PG-bestånd.

Sid. 9. *Under rubriken "Avverkning"* - i texten påstås att termen "indikerar att trädet förutom att fällas även ska tas ur området". Detta är fel eftersom både röjning och gallring klassificeras som avverkningar och att skillnaden mellan dem är att träden tas tillvara vid gallring men inte vid röjning. En avverkning är helt enkelt en planerad, rationell åtgärd som innebär att ett större antal träd fälls.

Sid. 9. *Under rubriken "Gallring/naturvårdsgallring"* - i texten påstås att syftet skulle vara att "öka produktion genom att ställa isär träd i jämna förband". Detta är fel. Gallring anger bara att man avverkar träd i ett skogsbestånd och att åtgärden "främjar beståndets utveckling". Det finns inga krav på att träden efteråt ska vara jämnt fördelade eller att beståndet ska vara eller bli homogent, och det är allmänt känt och belagt att gallring sänker produktionen på beståndsnivå. Begreppet "gallring" ingår dessutom helt korrekt i termen "självgallring", oavsett om de självgallrade träden tas tillvara eller ej. En bättre beskrivning i texten vore "en utglesning som främjar beståndets utveckling".

Sid.9. *Under rubriken "Plockhuggning"* - i texten påstås att det är en "term för avverkning av spridda träd i ett bestånd utan gallring av mellanliggande partier". Beskrivningen är felaktig och motsäger sig själv eftersom plockhuggning i realiteten är synonymt med gallring i äldre skog. All gallring avverkar "spridda träd" till skillnad från samtliga träd vid kalhuggning eller grupper av träd vid luckhuggning. En bättre beskrivning av termen är att den "oftast används för att beskriva gallring i äldre skog".

Beslut om detta yttrande har på uppdrag av rektor fattats av dekan Göran Ståhl vid fakulteten för skogsvetenskap efter föredragning av remisskoordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av forskare Lars Lundqvist vid institutionen för skogens ekologi och skötsel, universitetslektor Fredrik Widemo vid institutionen för vilt, fisk och miljö, professor Thomas Ranius vid institutionen för ekologi samt forskningsledare Jonas Fridman och universitetslektor Erik Wilhelmsson vid institutionen för skoglig resurshushållning.

Göran Ståhl

Fredrika von Sydow